

Дело C-293/24**Резюме на преюдициалното запитване съгласно член 98, параграф 1 от
Процедурния правилник на Съда****Дата на постъпване в Съда:**

23 април 2024 г.

Запитваща юрисдикция:

Supremo Tribunal de Justiça (Португалия)

Дата на акта за преюдициално запитване:

13 март 2024 г.

Жалбоподатели:

João Filipe Ferreira da Silva e Brito и др.

Ответник:

Португалската държава

Предмет на главно производство

Предмет на главното дело е иск, с който жалбоподателите, бивши служители на авиокомпанията AIA, искат да бъде осъдена португалската държава на основание отговорност за непозволено увреждане поради съдебна грешка. Жалбоподателите твърдят, че решението на Supremo Tribunal de Justiça (Върховния съд) от 25 февруари 2009 г., постановено в рамките на производството по оспорване на колективното им уволнение през 1993 г., е явно незаконосъобразно (i) тъй като се основава на неправилно тълкуване на понятието „прехвърляне на стопанска дейност“ по смисъла на Директива 2001/23/ЕО и (ii) поради неизпълнение на задължението за отправяне на преюдициално запитване до Съда относно тълкуването на това понятие в светлината на правото на Съюза.

Предмет и правно основание на преюдициалното запитване

Тълкуване на понятието за прехвърляне на стопанска дейност съгласно Директива 2001/23/ЕО — Обхват на задължението за отправяне на

преюдициално запитване съгласно член 267ДФЕС от националната юрисдикция, която се произнася като последна инстанция.

Релевантни разпоредби от правото на Съюза

Директива 77/187/ЕИО на Съвета от 14 февруари 1977 година (ОВ L 61, стр. 26; ЕЕ 05 F2, стр. 122) и Директива 2001/23/ЕО на Съвета от 12 март 2001 г. (ОВ L 82, стр. 16; Специално издание на български език, 2007 г., глава 5, том 6, стр. 20), и двете директиви относно сближаването на законодателствата на държавите членки във връзка с гарантирането на правата на работниците и служителите при прехвърляне на предприятия, стопански дейности или части от предприятия или стопански дейности: член 1, член 3, параграф 1 и член 4

Разпоредби на националното право

Lei n.º 67/2007 — Regime da Responsabilidade Civil Extracontratual do Estado e demais Entidades Públicas (Закон № 67/2007 - Извъндоговорна отговорност на държавата и другите публичноправни субекти за вреди, *Diário da República*, серия 1, бр. 251/2007 от 31 декември 2007 г.):

– член 13 („Отговорност за съдебна грешка“) предвижда, че държавата носи отговорност за вреди, произтичащи от съдебни решения, които са явно противоконституционни или незаконосъобразни или необоснованост поради груба грешка в преценката на фактите.

Decreto-Lei n.º 64-A/89, que aprova o regime jurídico da cessação do contrato individual de trabalho, incluindo as condições de celebração e caducidade do contrato de trabalho a termo (Декрет-закон № 64-A/89 за одобряване на правната рамка за прекратяване на индивидуалния трудов договор, включително условията за сключване и изтичане срока на срочния трудов договор (*Diário da República*, серия I, бр. 48/1989, втора притурка от 27 февруари 1989 г.) (наричан по-нататък „LCCT“)

– Член 23 („Права на работниците и служителите“), вмъкнат в глава V, озаглавена „Прекратяване на трудовите договори поради съкращаване на работни места по обективни структурни, технологични или циклични причини, свързани с предприятието“, раздел I, озаглавен „Колективни уволнения“, предвижда (параграф 1), че работниците и служителите, чиито трудови договори са прекратени поради колективно уволнение, имат право на обезщетение, че (2) в срока на предизвестие работникът или служителят може да прекрати трудовия договор, без да се засяга правото на обезщетение, и че (3) получаването на такова обезщетение се счита за приемане на уволнението.

Decreto-Lei n.º 49408, Regime Jurídico do Contrato Individual de Trabalho (Декрет-закон № 49408, Правна уредба на индивидуалния трудов договор (*Diário do Governo*, серия I, първа притурка от 24 ноември 1969 г.) (наричан по-нататък „ЛСТ“):

- Член 37 („Прехвърляне на предприятието“) по същество предвижда, че положението на работодател се прехвърля на приобретателя на предприятието, освен ако преди прехвърлянето трудовият договор е престанал да действа или в случай на споразумение между прехвърлителя и приобретателя, че работниците и служителите ще продължат да работят за последния в друго предприятие.

Código das Sociedades Comerciais (Кодекс на търговските дружества), в редакцията, в сила към момента на настъпване на фактите, одобрен с DL n.º 262/86 (Декрет-закон № 262/86 (*Diário da República*, серия I, бр. 201/1986 от 2 септември 1986 г.)

- Член 152 („Задължения, правомощия и отговорност на ликвидаторите“) предвижда, че с решение на съдружниците (i) ликвидаторът може по-специално да бъде упълномощен да продължи временно предишната дейност на дружеството, да продаде изцяло имуществото на дружеството и да прехвърли предприятието на дружеството, и че (ii) ликвидаторът трябва да довърши висящите сделки, да изпълни задълженията на дружеството и да събере вземанията му.

Практика на Съда на Европейския съюз, посочена от запитващата юрисдикция

Относно извъндоговорната отговорност на държавите членки на ЕС за нарушение на правото на Съюза:

- Решение от 19 ноември 1991 г., *Francovich* и др. (C-6/90 и C-9/90, EU:C:1991:428).
- Решение от 5 март 1996 г., *Brasserie du pêcheur* и *Factortame* (C-46/93 и C-48/93, EU:C:1996:79).
- Решение от 26 март 1996 г., *British Telecommunications* (C-392/93, EU:C:1996:131);
- Решение от 23 май 1996 г., *Hedley Lomas* (C-5/94, EU:C:1996:205);
- Решение от 8 октомври 1996 г., *Dillenkofer* и др. (C-178/94, C-179/94 и C-188/94 — C-190/94, EU:C:1996:375).
- Решение от 2 април 1998 г., *Norbrook Laboratories* (C-127/95, EU:C:1998:151);

- Решение от 1 юни 1999 г., Konle (C-302/97, EU:C:1999:271);
- Решение от 4 юли 2000 г., Naim (C-424/97, EU:C:2000:357);
- Решение от 30 септември 2003 г., Köbler (C-224/01, EU:C:2003:513).
- Решение от 13 юни 2006 г., Traghetti del Mediterraneo (C-173/03, EU:C:2006:391);
- Решение от 3 септември 2009 г., Fallimento Olimpiclub (C-2/08, EU:C:2009:506);
- Решение от 25 ноември 2010 г., Fuß (C-429/09, EU:C:2010:717);
- Решение от 14 март 2013 г., Leth (C-420/11, EU:C:2013:166);
- Решение от 9 септември 2015 г., Ferreira da Silva e Brito и др., C-160/14, EU:C:2015:56 — това решение е постановено след първото преюдициално запитване по главното производство;
- Решение от 28 юли 2016 г., Tomášová, C-168/15, EU:C:2016:602;
- Решение от 29 юли 2019 г., Hochtief Solutions Magyarországi Fióktelepe, C-620/17, EU:C:2019:630;
- Решение от 4 март 2020 г., Telecom Italia (C-34/19, EU:C:2020:148).

Относно понятието „прехвърляне на стопанска дейност“ в светлината на практиката на Съда, известна към 25 февруари 2009 г. — датата, на постановяване на решението на Supremo Tribunal de Justiça (Върховен съд), във връзка с което се обсъжда наличието на съдебна грешка:

- Решение от 14 април 1994 г., Schmidt/Par-und Leihkasse der früheren Ämter Bordesholm, Kiel und Cronshagen (C-392/92, EU:C:1994:134),
- Решение от 11 март 1997 г., Süzen/Zehnacker Gebäudereinigung Krankenhausservice (C-13/95, EU:C:1997:141);
- Решение от 10 декември 1998 г., Hidalgo и други (C-173/96 и C-247/96, EU:C:1998:595);
- Решение от 25 януари 2001 г., Liikenne (C-172/99, EU:C:2001:59);
- Решение от 20 ноември 2003 г., Abler и други (C-340/01, ECLI:EU:C:2003:629);
- Решение от 15 декември 2005 г., Güney-Görres e Demir (C-232/04 и C-233/04, EU:C:2005:778).

Кратко представяне на производствата за оспорване на колективното уволнение и на главното производство

Производства за оспорване на колективно уволнение (1993—2009 г.)

Фактически елементи в производството по оспорване на колективно уволнение

- 1 Жалбоподателите са били служители на Air Atlantis, SA (наричана по-нататък „AIA“), авиокомпания, създадена през 1985 г. с предмет на дейност в чартърен въздушен транспорт.
- 2 Вследствие на решението, взето от Общото събрание на авиокомпанията на 19 февруари 1993 г., AIA е прекратена с нотариален акт от 19 април 1993 г.
- 3 Авиокомпанията TAP Air Portugal (наричана по-нататък „TAP“) участва в Общото събрание в качеството си на предприятие мажоритарен акционер.
- 4 На 26 февруари 1993 г. AIA изпраща на работниците предизвестие за колективно уволнение на работниците, което влиза в сила на 30 април 1993 г. Всички работници, с изключение на един, се съгласяват да получат законно дължимото им обезщетение.
- 5 По това време служителите смятат, че причината за закриването на предприятието е икономическото, финансовото и оперативното състояние на AIA и че колективното уволнение е неизбежно с оглед на ситуацията в сектора на международния въздушен транспорт в резултат на общата криза, възникнала вследствие на войната в Залива.
- 6 Едва след уволнението работниците узнават, че някои от самолетите на AIA са били прехвърлени на TAP и че последната компания е започнала да извършва чартърни полети по маршрути, изпълнявани до този момент от AIA.
- 7 Считано от 1 май 1993 г. TAP започва да изпълнява част от чартърните полети, които вече са били договорени от AIA за периода между 1 май и 31 октомври 1993 г., наречен лятно разписание на IATA за 93 г., договорите за които са били сключени преди прекратяването на AIA.
- 8 От една страна, TAP е използвала част от оборудването, което AIA е използвала в своята дейност, а именно четири самолета, офис оборудване и посуда, използвана в самолетите.
- 9 Предаването на офис и друго оборудване на TAP впоследствие е взето предвид при ликвидацията на AIA, предвид положението ѝ на основен акционер и кредитор.

- 10 ТАР започва да използва четирите самолета, тъй като връщането им преди изтичането на срока на договорите за лизинг би означавало, че АІА ще трябва да плати на лизингодателя целия наем, дължим до края на срока на договора.
- 11 Тъй като един от самолетите е бил преотдаден под наем от ТАР на АІА и тъй като по отношение на другите три самолета ТАР е била гарант за плащането на задълженията по договорите за лизинг на АІА, ТАР е поела плащането на съответните лизингови вноски и положението на лизингодател по договорите.
- 12 ТАР променя цветовете и логото на това летателно оборудване едва след известно време, като междувременно лети с цветовете и логото на АІА.
- 13 Четирите самолета, които остават във владение на ТАР, постепенно са върнати на лизингодателите в периода 1998—2000 г.
- 14 От друга страна, за да избегне вредите, причинени от неизпълнението на вече сключените договори между АІА и туроператорите, които предвиждат високи неустойки от АІА в случай на неизпълнение, ТАР изпълнява летните полети от лятно разписание на ІАТА за 93.
- 15 За тези чартърни полети, за които преди това АІА сключва договори, ТАР използва основно четирите самолета, с които е разполагала АІА, и по-рядко собствените самолети и екипажи на ТАР.
- 16 Считано от 1 май 1993 г. ТАР, която се занимава почти изключително с редовен въздушен транспорт, освен че изпълнява част от полетите, изпълнявани преди това от АІА през лятното разписание на ІАТА за 93, започва да извършва операции на чартърния пазар, които дотогава не е извършвала, тъй като става въпрос за традиционни маршрути на АІА, като например за периода март/април 1994 г. е извършило петнадесет чартърни полета.
- 17 През лятото на 1994 г. самата ТАР сключва договори и планира чартърни полети директно с туроператорите на пазара.
- 18 ТАР започва три курса за приемане на пилоти преди прекратяването и ликвидацията на АІА, които остават на работа. ТАР открива и друг курс за прием на нови пилоти преди прекратяване на АІА, който продължава след прекратяването на това дружество.
- 19 Двама служители, които преди това са били командирани от ТАР за работа в търговския отдел на АІА, след прекратяването на последната, са назначени от ТАР в собствения му търговски отдел на длъжности в областта на чартърните полети и договорите за чартърни полети от лятното разписание на ІАТА за 93 г.

Ход на производството по делата за оспорване на колективно уволнение на първа и втора инстанция

- 20 През 1993 г. и 1994 г. бившите служители на AIA завеждат искиове за оспорване на колективното уволнение пред Tribunal de Trabalho de Lisboa (Съд по трудови спорове, Лисабон, Португалия). С исковите молби по тези искиове те искат, по-специално, обявяване на колективното уволнение за незаконно, възстановяването им на работа в ТАР, без да се засяга техният стаж и категория, както и изплащане на трудовите им възнаграждения.
- 21 С решение, постановено на 6 февруари 2007 г., Съдът по трудови спорове, Лисабон приема, че е налице прехвърляне на стопанска дейност и осъжда ТАР да възстанови на работа работниците, без да се засяга техният трудов стаж, и да заплати обезщетение за претърпените загуби и пропуснати ползи.
- 22 Ответниците и някои от жалбоподателите обжалват решението на Съда по трудови спорове пред Tribunal da Relação de Lisboa (Апелативен съд, Лисабон, Португалия).
- 23 На 16 януари 2008 г. Апелативен съд, Лисабон изменя обжалваното решение в частта относно възстановяването на жалбоподателите на работа и заплащането на обезщетение за претърпени загуби и пропуснати ползи, като по този начин освобождава ответниците от исковете. Това решение не се отнася само до работника, който не е приел обезщетение.
- 24 Жалбоподателите обжалват това решение пред Supremo Tribunal de Justiça (Върховен съд, Португалия).

Доводи на жалбоподателите, изтъкнати пред Върховния съд по делата за оспорване на колективно уволнение

- 25 По същество жалбоподателите твърдят, че макар причината за колективното уволнение да е окончателното прекратяване на дружеството, действителното намерение на ТАР е било да възобнови дейността, извършвана до този момент от AIA на пазара на чартърни полети.
- 26 Поради това те твърдят, че фактите следва да се квалифицират като прехвърляне на стопанска дейност, а не като окончателно прекратяване на дружеството.
- 27 Те изтъкват също така на грешка при формирането на волята по отношение на приемането на обезщетението за колективно уволнение, като твърдят, че приемането на обезщетението не е било пречка за оспорване на уволнението.
- 28 Според жалбоподателите производството по ликвидация на предприятие не е пречка за прехвърлянето на стопанска дейност, като е достатъчно някой да продължи дейността или част от дейността, извършвана от предприятието.

- 29 В конкретния случай жалбоподателите твърдят, че непрекъснатия характер на дейността е доказан, тъй като (i) към ТАР са прехвърлени почти изцяло материалните активи и самолетите на АІА (ii) някои служители, които са изпълнявали длъжности в търговския отдел на АІА са преминали на същите длъжности в ТАР (iii) за определен период от време ТАР е използвала цветовете и логото на АІА (iv) ТАР е изпълнявала чартърни полети, вече договорени от АІА (v) ТАР е запазила маршрутите и чартърните дейности, както и целевата клиентела на тази дейност, поради което е налице прехвърляне на клиентела (vi) без значение е невъзможността за прехвърляне на лиценза на АІА за изпълняване на чартърни полети, тъй като ТАР е разполагала с разрешение за опериране на такива полети (vii) без значение е обстоятелството, че предприятието е обвързано с лиценз, и че поради тази причина не може да бъде прехвърляно, като се има предвид, че прехвърлянето на стопанска дейност за целите на трудовото законодателство е различно от прехвърлянето като чисто търговска операция.
- 30 Тези елементи представляват достатъчни доказателства, за да се потвърди, че е извършено прехвърляне на стопанска дейност, с присъщото прехвърляне на активното и пасивното положение по трудовите договори на приобретателя ТАР.
- 31 Прехвърлянето на стоки и оборудване от АІА към ТАР всъщност е прехвърляне на стопанска дейност, извършено под прикритието на твърдяна „продажба на дълготрайни активи по тяхната балансова стойност“.
- 32 Следователно е налице пряко противоречие с практиката на Съда и с Директиви 77/187 и 2001/23, по-специално тъй като решението на Апелативен съд, Лисабон от 16 януари 2008 г. не отдава никакво значение на обстоятелството, че прехвърлянето на стопанска дейност може да се осъществи на няколко етапа, и не взема предвид не толкова формалната, колкото практическа гледна точка, която изисква от това понятие в доктрината и съдебната практика на Съюза.
- 33 Жалбоподателите твърдят също така, че именно ТАР, в качеството си на мажоритарен акционер, е свикала извънредното общо събрание на АІА, чиято единствена точка от дневния ред е била решението за прекратяване на АІА. ТАР можела да понесе единствено последиците от одобряването на предложението си, тъй като евентуалната невъзможност за изпълнение на договорените чартърни полети и последващото влошаване на финансовото състояние на АІА се дължала на доброволно, съзнателно и законосъобразно решение на ТАР.
- 34 Жалбоподателите твърдят също, че член 23, параграф 3 от LCCT е несъвместим с член 4, параграф 1 от Директива 77/187 и от Директива 2001/23. Ето защо, както приема Съдът по трудови спорове, Лисабон, обстоятелството, че работниците са приели обезщетение не е било пречка да оспорят колективното уволнение, тъй като това приемане съответства на

волеизявление, опорочено от грешка по отношение на мотивите за сключване на сделката.

- 35 Според тях ролята на националния съд като съдия по правото на Съюза означава, че той трябва да остави без приложение национална норма, която е несъвместима с пряко приложима норма на правото на Съюза, какъвто е случаят с презумпцията, установена в член 23, параграф 3 от LCCT, в светлината на член 4 от Директива 77/187 и Директива 2001/23.
- 36 Жалбоподателите твърдят също така, че AIA е само продължение на TAP, която като е прекратила въпросната авиокомпания и е прехвърлила стопанската ѝ дейност на себе си, е извършила „изключване на правосубектност“, за да постигне непозволени от закона цели, а именно уволнения.
- 37 Някои от ищите се позовават и на наличието на фактическо правоотношение на група. Според тях TAP, като дружество с господстващо положение, е щяло да се превърне в мажоритарен акционер на AIA, за да поеме контрола и да получи правомощия да я прекрати, когато сметне за необходимо - което и прави, като свиква общото събрание, прекратило AIA.

Мотиви на решението на Върховния съд от 25 февруари 2009 г.

- 38 В своето решение от 25 февруари 2009 г. Върховният съд приема, че от фактическите обстоятелства не може да се направи извод, че от AIA към TAP е прехвърлена организирана съвкупност от производствени активи, които са достатъчно значими, за да представляват самостоятелен носител на дейността по чартърни полети.
- 39 Като анализира фактите, Върховният съд установява, че след ликвидацията на активите на AIA в рамките на TAP не е съществувал икономически субект, който пряко и самостоятелно да се занимава с продължаване на дейността на чартърните полети, развивана преди това от AIA.
- 40 От една страна, не е налице формална прехвърлителна сделка от AIA към TAP, а от друга страна, не е налице фактическо прехвърляне на различни несвързани елементи, които впоследствие да се реорганизируют в рамките на TAP, образувайки самостоятелно предприятие.
- 41 Според Върховния съд в конкретния случай не са налице доказателства, които да позволят да се признае TAP като стопанска единица, посветена на дейността по чартърни полети, самостоятелно организирана за тази цел. Следователно фактите не позволяват да се твърди, че е налице действително прехвърляне на икономическа единица от AIA към TAP по смисъла на член 37 от LCT и Директива 2001/23.
- 42 За да подкрепи този извод относно различните фактически обстоятелства, Върховният съд подчертава по същество:

- че е много важно, че ТАР е започнала да използва четирите самолета на АІА в резултат на споразумение в рамките на ликвидацията, целящо да сведе до минимум загубите на кредиторите, включително на ТАР;
- че става въпрос за действия на разпореждане с имуществото на прекратено дружество в полза на неговите кредитори и в изпълнение на законните задължения на ликвидаторите;
- че самолетите са били използвани без значение дали за редовен или чартърен транспорт и са били връщани на лизингодателите веднага след изтичането на срока на договорите за лизинг, като са оставали на разположение на ТАР за ограничен период от време;
- че следователно фактът, че ТАР е започнала да използва тези самолети, когато е поела плащането на лизинговите вноски през 1993 г., не разкрива намерение за поемане на дейността на чартърната авиация, нито е достатъчен, за да се твърди, че тази дейност е била извършвана самостоятелно;
- че полетите от 1993 г. са били извършени с цел изпълнение на задълженията, поети в процеса на ликвидация на АІА, и да се избегнат вредите от нарушаването на вече сключените от АІА договори, като не може да се установи независим икономически субект, който да се занимава с дейността на чартърните полети на ТАР;
- че като основен кредитор на АІА ТАР е имала особен интерес да предотврати неизпълнението на тези договори и свързаните с тях големи неустойки и че ТАР безспорно е била в състояние да изпълни тези договори сама, тъй като е разполагала със средствата за това, а именно самолети, екипаж и лиценз за извършване на чартърни полети;
- че не се разбира доводът на жалбоподателите, че ТАР не може да твърди, че към онзи момент е извършила полетите, за да избегне плащане на голяма неустойка, тъй като именно въз основа на решението на ТАР АІА не е могла да изпълни лятното разписание на ІАТА за 1993 г. Икономическото поведение на ТАР е било последователно: Предложила е прекратяването на АІА поради нежизнеспособност на икономическата ѝ дейност и в рамките на ликвидацията е поела предварително договорените полети, за да избегне плащането на големи неустойки;
- че, както следва от практика на Съда на ЕС е необходимо да се преценят всички фактически обстоятелства, които биха могли да насочват към прехвърлянето на стопанска дейност, за да се определи доказателствата им стойност;
- че с полетите през 1994 г., договорени от ТАР директно с туроператори за маршрути, които до този момент не е изпълнявала, ТАР е извършила

дейност, която представлява заемане на пазарно пространство, останало свободно след прекратяването на АІА;

- че по отношение на положения, в които дадено предприятие продължава осъществяваната дотогава дейност от друго предприятие, Съдът приема, че само по себе си това обстоятелство не позволява да се направи извод за прехвърлянето на стопански субект, доколкото такъв субект не може да се ограничи до дейността, за която отговаря. идентичността му произтича и от други елементи, като например персонала, структурата, организацията на работата, методите на работа или оперативните ресурси, с които разполага;
- че що се отнася до предаването на посуда, използвана в самолетите, и офис-оборудване от АІА на ТАР, то е ирелевантно не само защото е взето предвид при ликвидацията, но и защото не е доказано, че тази посуда и оборудване са били използвани за чартърна дейност, което не позволява да се твърди, че те са част от организирана съвкупност от вещи и човешки ресурси, специално предназначени за дейност по чартърни полети;
- че що се отнася до запазването на две служителки, за което се твърди, че доказва запазване на идентичността на икономическия субект, посочените служителки са били назначени в ТАР с трудов договор и са служители на ТАР, а не на АІА, тъй като са били командировани от ТАР на служба в АІА. Тази действителност е съвсем различна от запазването на работници. Връщането на работниците в ТАР е резултат от изпълнението на трудовите им договори с техния работодател, като работата им в рамките на ТАР не може да се определи като самостоятелен икономически субект, занимаващ се с чартърни полети;
- че накратко, нито едно от посочените доказателства не е убедително в смисъл, че е налице пълно или частично прехвърляне на стопанската единица, тъй като цялостният анализ на доказателствата не позволява да се признае в рамките на ТАР съвкупност от материални и човешки ресурси, представляващи спомагателно звено на дейността по извършване на чартърни полети, организирана самостоятелно за тази цел, с други думи, икономически субект, който запазва своята идентичност и самостоятелно осъществява дейността на чартърната търговска авиация в рамките на ТАР.

43 По повод искането на няколко жалбоподатели за отправяне на преюдициално запитване до Съда, някои от които са предложили конкретни преюдициални въпроси, по-специално относно понятието „прехвърляне на стопанска дейност“ съгласно Директива 77/187, както и за съответствието на член 37 от LCT и на член 23, параграф 3 от LCT с тази директива, Върховният съд приема, че е:

- една от националните юрисдикции, на които е възложено задължение за отправяне на преюдициално запитване съгласно тогавашния член 234 ЕО (понастоящем член 267 ДФЕС);
- че задължението за отправяне на преюдициално запитване съществува само когато националните съдилища считат, че правото на Съюза и неговото тълкуване са необходими за решаването на спора, и когато съществуват съмнения относно тълкуването на нормите на правото на Съюза;
- че дори и при тези обстоятелства това задължение не е неограничено, тъй като дори да приеме, че повдигнатият въпрос е релевантен, Върховният съд може да не е длъжен да сезира Съда на Европейския съюз;
- че самият Съд на ЕС изрично е признал, че правилното прилагане на правото на Съюза може да бъде толкова очевидно, че да не съществува никакво разумно съмнение относно отговора, който трябва да се даде на поставения въпрос, което изключва задължението за отправяне на преюдициално запитване;
- че задължението за отправяне на преюдициално запитване не възниква единствено поради желанието на страните да бъде сезиран Съдът, тъй като в противен случай преюдициалното запитване би се превърнало в способ за защита, с който разполагат страните в производството;
- че с оглед на съдържанието на директивите, на които се позовава, съгласно тълкуването на тези директиви от Съда и с оглед на очертанията на разглежданото дело, не съществува релевантно съмнение, което да налага отправяне на преюдициално запитване и че е без значение обстоятелството, че въпросите, повдигнати по делото, и положенията поставени на преценката на Съда, не са строго идентични;
- че Съдът на ЕС разполага с обширна и постоянна съдебна практика относно прехвърлянето на стопанска дейност и че Директива 2001/23 консолидира понятия от съдебната практика;
- че по този начин тези понятия са придобили яснота по отношение на тълкуването в съдебната практика на ЕС и на национално равнище, което в конкретния случай освобождава от изискването за отправяне на преюдициално запитване до Съда;
- че въпросът за съвместимостта на член 23, параграф 3 от LCCT с член 4 от Директивата не може да бъде предмет на преюдициално запитване, тъй като предметът на запитването трябва да зачита компетентността на Съда и националният съд не може да отправя запитване относно тълкуването на националното право или да иска от Съда да се произнесе по съвместимостта между разпоредба на националното право с разпоредба от правото на Съюза;

- че не е от компетентността на Съда да определя дали дадена норма от правото на Съюза е приложима, макар и косвено, към дадено положение, разглеждано от националните юрисдикции на различните държави членки;
  - че следователно няма основания за отправяне на преюдициално запитване.
- 44 Що се отнася до законосъобразността на колективното уволнение, Върховният съд по същество приема:
- че поредицата от действия, извършени от АІА, ТАР и ликвидационната комисия след прекратяването на АІА и в рамките на ликвидацията на имуществото ѝ, не представлява прехвърляне на стопанска дейност по смисъла на член 37 от ЛСТ, тълкуван в светлината на съдебната практика на Съюза;
  - че следователно колективното уволнение на жалбоподателите, чието материалноправно основание е окончателното прекратяване на дружеството, е законосъобразно;
  - че договорното положение на АІА по трудовите договори, които я обвързват с нейните работници, включително с единствения работник, който не е приел обезщетение, не се прехвърля към ТАР;
  - че тъй като обаче не е налице прехвърляне на стопанска дейност, не се прилага нито правилото на член 4, параграф 1 от Директива 2001/23, което забранява уволненията на основание пряко от прехвърляне, нито член 5, параграф 1 от тази директива, който също предполага наличие на прехвърляне;
  - че що се отнася до член 4, параграф 1 от Директива 2001/23, нито един елемент от преписката по делото не указва на това, че уволнението се основава пряко на недоказан акт на прехвърляне, тъй като колективното уволнение се основава на прекратяването на дружеството, което се дължи на управленско решение, основано на сериозна икономическа причина;
  - че що се отнася до член 5, параграф 1 от Директива 2001/23, дори да е имало прехвърляне на предприятието в рамките на ликвидацията, тази ликвидация би направила невъзможно прехвърлянето на трудовите договори към ТАР и би била съвместима с уволнението на служителите на АІА;
  - че без да се забравя, че правните основания за колективно уволнение имат икономически характер и че съдебният контрол трябва да бъде съгласуван със свободата на дружеството и на неговото управление, следва да се уважат основанията, изтъкнати за колективното уволнение.

- 45 По отношение на доводите за нарушение на основни принципи на правото, защитени от правото на Съюза, а именно за *favor laboratoris*, и за злоупотреба с правото на колективно уволнение, Върховният съд постановява следното:
- фактите по делото не позволяват да се твърди, че AIA е злоупотребила с правото си да извърши уволнението, тъй като то било обосновано от прекратяването на дружеството, мотивирано от сериозните икономически затруднения, които то е изпитвало;
  - с оглед на прекратяването на дейността на дружеството прекратяването на трудовите договори на работниците било напълно разбираемо и законосъобразно;
  - не може да се твърди, че AIA е целяла единствено или главно да навреди на жалбоподателите, като е упражнила правото си на колективно уволнение;
  - не са налице никакви данни, че ответниците са превишили границите, наложени от добросъвестността, добрите нрави или социалната или икономическата цел на правото на колективно уволнение, а още по-малко, че са го направили явно, така че упражняването на правото да се счита за незаконосъобразно;
  - що се отнася до поведението на TAP, предложила прекратяването на AIA и в процеса на ликвидация придобила някои несвързани активи, които след това е разпределило за своята дейност, не са установени обстоятелства, които да сочат, че TAP се е възползвала от факта, че е отделно юридическо лице от AIA, за да постигне непозволени от закона цели;
  - предложението на TAP за прекратяване на AIA е било оправдано, тъй като TAP не е поемала никакви задължения към работниците, наети от AIA, и не може да се твърди, че се е опитвала да избегне такива несъществуващи задължения. Конкретно по отношение на курсовете на BOEING 737 фактите не сочели, че те са били започнати след прекратяването на AIA;
  - не е доказано, че прекратяването на AIA и колективното уволнение са били предизвикани от TAP със съгласието на AIA, за да може чрез намаляване на разходите да се възстанови дейността по чартърен въздушен транспорт при условията, при които е бил извършван при учредяването на AIA;
  - фактите не давали основание да се заключи, че TAP е нарушила правилата за добросъвестност, и не можело да се каже, че е използвала разделението на правосубектност, за да извърши съкращения, които иначе биха били забранени от закона;

- изключването на правосубектност е налице единствено когато се използва по незаконен или неправомерен начин с цел увреждане на трети лица, т.е. в случаите, когато упражняването на субективното право води до резултат, който е в явно противоречие с целта, за която е предоставено по закон. Нито един от тези аспекти не произтича от фактите по делото;
  - предвид законосъобразността на колективното уволнение, не е съществувал въпросът за значението на приемането или неприемането на обезщетението, изплатено на жалбоподателите, за конституционносъобразността на разпоредбата, обвързваща получаването на обезщетението с приемането на уволнението, за това дали жалбоподателите могат да се позовават на унищожаемост на волеизявлението за приемане, за оценката на евентуалната грешка в мотивите или в предмета на сделката, по силата която работниците са взели решение да приемат съответното обезщетение, както и въпроси, свързани с количественото определяне на междинните заплати, които биха били дължими, ако уволнението беше незаконно;
  - следователно не е било необходимо да се разглеждат другите въпроси, повдигнати в жалбите.
- 46 Ето защо с решението си от 25 февруари 2009 г. Върховният съд отхвърля жалбите на жалбоподателите и оправдава ответниците по тях.

Главно производство (2013-2024 г.)

- 47 Жалбоподателите предявяват иск по общия ред срещу португалската държава пред Varas Cíveis de Lisboa (гражданско отделение, Лисабон), като накратко твърдят, че в рамките на производството по оспорване на колективното им уволнение решението, постановено от Върховния съд на 25 февруари 2009 г., е явно незаконосъобразно, тъй като се основава на неправилно тълкуване на понятието за прехвърляне на стопанска дейност по смисъла на Директива 2001/23 и тъй като нарушава задължението за отправяне на преюдициално запитване до СЕС.
- 48 С иска си те искат осъждане на португалската държава да им изплати обезщетение за (i) имуществени вреди за всички неизплатени възнаграждения от датата на колективното уволнение до датата на постановяване на решението на Върховния съд от 25 февруари 2009 г., възнагражденията до предвидимата дата на пенсионирането им, както и вредите, съответстващи на намаляването на стойността на пенсиите им (ii) неимуществени вреди (iii), вреди, съответстващи на неполучаването на междинните възнаграждения до датата на възстановяването им на работа (iv) при условията на евентуалност, вредите от пропуснати възможности.
- 49 На 31 декември 2013 г. гражданско отделение, Лисабон отправя преюдициално запитване до Съда, което по същество се отнася до въпроса

дали е налице прехвърляне на стопанска дейност в светлината на Директива 2001/23 и дали член 267 ДФЕС трябва да се тълкува в смисъл, че Върховният съд е длъжен да отправи преюдициално запитване.

- 50 На 9 септември 2015 г., Съдът на ЕС постановява Решение *Ferreira da Silva e Brito* и др. (C-160/14, EU:C:2015:565), в което приема, по-специално, че (i) член 1, параграф 1 от Директива 2001/23 трябва да се тълкува в смисъл, че понятието „прехвърляне на стопанска дейност“ обхваща положение като разглежданото и че (ii) член 267, трета алинея ДФЕС трябва да се тълкува в смисъл, че юрисдикция, чиито актове съгласно вътрешното право не подлежат на обжалване по съдебен ред, е длъжна да сезира Съда с преюдициално запитване за тълкуването на понятието „прехвърляне на стопанска дейност“ при обстоятелства, отличаващи се както с разминаващи се съдебни решения на по-долните съдебни инстанции по отношение на тълкуването на това понятие, така и със затруднения в тълкуването на това понятие в различните държави членки.
- 51 Гражданско отделение, Лисабон отхвърля иска.
- 52 Жалбоподателите подават жалба до Апелативен съд, Лисабон, който с решение, постановено на 16 март 2023 г., отхвърля жалбата като изцяло неоснователна и потвърждава решението на гражданско отделение (наричано по-нататък „обжалваното съдебно решение“).
- 53 Някои от жалбоподателите подават молба за преразглеждане до Върховния съд, пред делото понастоящем е висящо.

Кратко изложение на мотивите за преюдициалното запитване

- 54 Същественият въпрос, който се поставя в настоящото производство, се основава на преценката на извъндоговорната отговорност на португалската държава за действия, извършени от съдебните органи в нарушение на правото на Съюза, по-конкретно с Решението на Върховния съд от 25 февруари 2009 г., по отношение на два основни въпроса:
- а) неправилно тълкуване на понятието „прехвърляне на стопанска дейност“ в светлината на Директива 2001/23/ЕО, с оглед на фактите, с които разполага Върховният съд;
  - б) обстоятелството, че тази юрисдикция е била длъжна да изпълни задължението си да отправи преюдициално запитване до Съда в съответствие с искането, отправено до него от някои жалбоподатели, поради различните решения на съдилищата по същия въпрос и поради факта, че Върховният съд е националната юрисдикция от последна инстанция.

- 55 За разлика от режима, предвиден в член 340ДФЕС, който предвижда извъндоговорна отговорност на органите, институциите, службите и агенциите на Европейския съюз, отговорността на държавите членки за нарушение на правото на Съюза не е изрично предвидена в Договорите.
- 56 Съществуването на такава отговорност обаче се защитава последователно от Съда след Решение от 19 ноември 1991 г., Francovich и др. по дело C-6/90 и C-9/90, EU:C:1991:428.
- 57 С това решение Съдът потвърждава принципа, че държавите членки са длъжни да поправят вредите, причинени на частноправни субекти от нарушения на правото на Съюза, за които носят отговорност, и определя по този начин условията, от които зависи възникването на такава отговорност.
- 58 Тази практика на Съда е потвърдена в няколко последващи решения, като Съдът е потвърдил също така, че този принцип е валиден независимо от органа или структурата на държавата членка, чието действие или бездействие е в основата на неизпълнението на задълженията.
- 59 В Решение от 30 септември 2003 г., Köbler, C-224/01, EU:C:2003:513, Съдът изрично разширява отговорността на държавите членки за нарушения на правото на Съюза, произтичащи от актове на съдебната власт, когато се произнася като последна инстанция, какъвто е настоящият случай. Тази съдебна практика е постоянно потвърждавана от Съда на ЕС.
- 60 В рамките на главното производство пред първата и втората инстанция се твърди, че няма основания за формулиране на нови преюдициални въпроси, тъй като отправянето на предложените от ищите въпроси би означавало Съдът да реши настоящия спор, а това е от компетентността на съдилищата на всяка държава.
- 61 По делото, по което е постановено решение Köbler, обаче въпросът е дали Съдът е компетентен да провери дали по главното производство е налице отговорност на държавата членка за нарушение на правото на ЕС поради решение на национален съд, или тази преценка е от изключителна компетентност на националните съдилища.
- 62 В отговор на този въпрос Съдът уточнява, че установяването на критерии за определяне на отговорността на държавите членки за вреди, причинени на частноправни субекти от нарушения на правото на Съюза, по принцип трябва да се извършва от националните юрисдикции в съответствие с насоките, предоставени от Съда за тази цел.
- 63 Веднага след това обаче Съдът на ЕС заявява, че разполага с всички елементи, за да определи дали са изпълнени условията за отговорността на държавата членка. Той също така уточнява, че е компетентен да провери дали това нарушение на правото на ЕС е било с необходимия съгласно правото на Съюза явен характер, за да се ангажира отговорността на

държава членка за решение на някой от нейните съдилища, произнасящи се като последна инстанция.

- 64 Неотдавна това становище отново е изразено в решение от 28 юли 2016 г., *Tomášová*, C-168/15, EU:C:2016:602, в което един от преюдициалните въпроси е дали поведението на съд на тази държава, в смисъла, описан от жалбоподателя, представлява достатъчно съществено нарушение на правото на Съюза.
- 65 В отговор на преюдициалното запитване Съдът преценява конкретните факти, разглеждани в тази ситуация, като стига до заключението, че макар съдът да разполага с всички правни и фактически елементи, необходими, за да прецени служебно злоупотребата с договорната клауза в светлината на посочената директива, не е налице достатъчно съществено нарушение на правото на Съюза.
- 66 Съдът на ЕС не се ограничава само с излагането на критериите, от които зависи установяването на достатъчно съществено нарушение на правото на ЕС, но също така оценява констатациите си в конкретния случай, като преразглежда действията на националните съдилища, въпреки че и в двата горепосочени случая стига до заключението, че не е налице достатъчно съществено нарушение на правото на ЕС.
- 67 От гореизложеното не следва, че Съдът на ЕС е заместил националния съд при решаването на конкретни спорове, след като е подчертал принципите на равностойност и ефективност, по-специално в решение *Tomášová*, и е заключил, че правилата относно обезщетението за вреди, причинени от нарушение на правото на ЕС, като например тези, свързани с оценката на тези вреди или връзката между иска за обезщетение за такива вреди и другите способи за защита, които могат да бъдат евентуално на разположение, се определят от националното право на всяка държава членка, като се спазват принципите на равностойност и ефективност.
- 68 С оглед на тези предпоставки, тъй като отговорността на държавите членки за действията и бездействията на техните органи, които нарушават правото на Съюза, включително на съдилищата, които се произнасят като последна инстанция, се основава на правото на Съюза, което определя предпоставките на тази отговорност — макар и в съответствие с националното право и при спазване на принципите на равностойност и ефективност, посочени по-горе — е оправдано Съдът да уеднакви съдебната практика в целия ЕС по отношение на преценката на тези предпоставки за ангажиране на отговорността на държавите членки.
- 69 От практиката на Съда става ясно, че той запазва за себе си тази „резерва за компетентност“ не само като определя критериите за установяване на „достатъчно съществено нарушение“ на правото на ЕС, но и като прилага

тези критерии към конкретните дела, разглеждани от националните запитващи юрисдикции.

- 70 Освен това в обжалваното съдебно решение се посочва, че в решение от 9 септември 2015 г., Ferreira da Silva e Brito и др., C-160/14, EU:C:2015:565, постановено по преюдициални запитвания в настоящото производство, Съдът е преценил понятието за прехвърляне на дейност в светлината на практиката на Съда от 2015 г., въпреки че Върховният съд се е произнесъл по този въпрос през 2009 г. Освен това в обжалваното решение се посочва, че решението на Съда съдържа някои „очевидни грешки, които не са пренебрежими“.
- 71 Според обжалваното съдебно решение тези грешки се състоят в излагането на фактическите обстоятелства по спора, когато се посочва, че „ТАР е наела някои от служителите на вече прекратената АИА“, докато според обжалваното съдебно решение „не е имало каквото и да било наемане на служители на АИА от страна на ТАР. Това, което се е случило, както беше посочено, е връщането в ТАР на двама служители (и то само двама), които са били командирани в АИА (в която ТАР е главен акционер), но които са били служители на ТАР и са започнали работа там след прекратяването и ликвидацията на АИА“.
- 72 В обжалваното съдебно решение се посочва също, че Върховният съд е приел, че „АИА е притежавала предприятие, обвързано с определен актив — лицензът, който не е бил прехвърляем, а това правело невъзможно прехвърлянето на стопанската дейност, тъй като обект на сделка могат да бъдат само индивидуални активи, а не самата стопанска дейност“, когато това „не отговаря на истината, тъй като горното разбиране е възприето преди това в решението на Апелативния съд, на което Върховният съд се позовава, включително частта, която не потвърждава. Всъщност е изразено несъгласие относно „значението, което се отдава на факта, че АИА притежава предприятие, обвързано с непрехвърляем лиценз, [...] доколкото, тъй като ТАР има право да извършва както „редовни“, така и „чартърни“ полети [...], обвързването на стопанска дейност в областта на чартърния въздушен транспорт с лиценз, не е пречка ТАР да извършва такава стопанска дейност“.
- 73 Според обжалваното съдебно решение освен тези грешки „е очевидно, че анализираната фактическа обстановка съвсем не съдържа/предвижда цялата релевантна фактическа рамка, която произтича например от самата рамка, в която е прекратено командироването на въпросните две служителки, от положението на кредитор на ТАР по отношение на АИА, от предаването на посоченото „дребно оборудване“, което е резултат от ликвидацията (като се вземе предвид положението на ТАР на кредитор), от мотивите за поемането от ТАР на договорите за лизинг на самолетите и за предаването им на лизингодателя след изтичането на срока на договорите за лизинг, както и мотивите за поемането на вече договорените с туроператорите чартърни полети за лятото на 1993 г., като се имат предвид обичайните финансови

санкции, произтичащи от неизпълнението, които несъмнено утежняват положението на ТАР като кредитор на АИА“.

- 74 Апелативният съд заключава, че „с оглед на грешките, посочени в решението на Съда, както и на изложените фактически пропуски, на които не можем да не отдадем значение, това решение трябва да бъде оценено и разгледано очевидно в критичен дух, като се претеглят посочените слабости“.
- 75 При наличие на грешки в мотивите на решението на Съда — поради недостатъчна преценка на фактите по делото или поради това, че не са му били предоставени всички релевантни фактически данни — в съответствие с разпоредбите на правото на Съюза следва да се направи следното: да се отправят нови преюдициални въпроси на Съда, а не, както се приема в обжалваното решение, да се извърши критична преценка на постановеното от него решение.
- 76 Отправянето на нови преюдициални въпроси до Съда остава задължително, когато необходимостта от преюдициално запитване продължава да съществува по делото, като се има предвид, че отправянето на последващи преюдициални запитвания по същото национално производство е предвидено и в никакъв случай не представлява прецедент.
- 77 Освен това, ако отговорът на Съда се отнася до момент, който е неотносим към решаването на конкретното дело, решението не може да бъде просто да не се прилага това задължително съдебно решение, а да се отправи ново запитване до Съда, като се уточни, че за правилното решаване на делото е необходимо да се знае дали отговорът, даден в решението, постановено в настоящото производство, е приложим и към момента на съдебното решение, за което се твърди, че е нарушило правото на Съюза.
- 78 Следователно трябва да се има предвид, че във вече отправеното преюдициално запитване по настоящото производство, Съдът се е произнесъл по въпроса дали на фактическото положение по делото попада в обхвата на понятието за прехвърляне на стопанска дейност, предвидено в Директива 2001/23. Въпреки това Съдът разглежда въпроса, без да се позовава на момента, в който е постановено въпросното решение на Върховния съд, а именно 25 февруари 2009 г., като е важно да се вземе предвид съществуващата практика на Съда към същата дата.
- 79 По същия начин Съдът на ЕС приема, че Върховният съд е нарушил член 267 ДФЕС, като в посоченото решение от 2009 г. е отказал да отправи преюдициално запитване относно тълкуването на тази директива, за да установи дали доказаните по делото факти попадат в обхвата на предвиденото в тази директива понятие за прехвърляне на стопанска дейност.

- 80 Съдът обаче не се произнася, тъй като не е бил запитан, дали това нарушение е достатъчно съществено, за да обоснове отговорността на португалската държава.
- 81 С оглед на повдигнатите съмнения Върховният съд счита, че оправянето на ново преюдициално запитване е оправдано предвид върховенството на правото на Съюза и на необходимостта да се гарантира еднообразно тълкуване и прилагане на Договорите.
- 82 От една страна, що се отнася до върховенството на правото на Съюза над вътрешното право по отношение на отговорността на държавата за нарушения на правото на Съюза, тази отговорност има за цел да гарантира пълното действие на това право, и по-специално ефективната съдебна защита на правата на работниците, гарантирани както в Директива 77/187, така и в Директива 2001/23.
- 83 От друга страна, що се отнася до необходимостта да се осигури единство в тълкуването и прилагането на Договорите по отношение на отговорността на държавите членки за нарушение на правото на ЕС, по-специално от националните съдилища, които се произнасят като последна инстанция, не е известно друго решение на Съда, освен постановеното по настоящото дело, което да разглежда този въпрос в контекста на спор относно понятието за прехвърляне на стопанска дейност по смисъла на Директива 2001/23.
- 84 В контекста на настоящото преюдициално запитване той счита също така, че следва да се отправи преюдициално запитване до Съда относно това дали в разглеждания случай в решението на Върховния съд от 25 февруари 2009 г. е налице достатъчно съществено нарушение на правото на Съюза, било поради неправилно тълкуване на понятието за прехвърляне на стопанска дейност с оглед на правото на Съюза, било поради неизпълнение на задължението за отправяне на преюдициално запитване до Съда.
- 85 Както следва от постоянната практика на Съда, съществуват три условия за ангажиране на отговорността на държавите членки за обезщетяване на вредите, причинени на частноправни субекти от нарушения на правото на Съюза, за които държавите носят отговорност, а именно (i) нарушената норма от правото на ЕС има за цел да предостави права на физическите лица (ii) нарушението е достатъчно съществено и (iii) съществува пряка причинно-следствена връзка между нарушението и вредата, претърпяна от пострадалите лица.
- 86 В конкретния случай, тъй като няма съмнение, че директиви 77/187 и 2001/23 предоставят на работниците пряко изпълнимо право на позоваване на понятието „прехвърляне на стопанска дейност“ от правото на Съюза, ако Съдът заключи, че е налице достатъчно съществено нарушение от страна на Върховния съд в смисъла, посочен по-горе, проверката на правото на

обезщетение ще зависи само от проверката на наличието на причинно-следствена връзка между това нарушение и причинените вреди.

- 87 В обжалваното решение Апелативният съд не оценява тази причинно-следствена връзка, тъй като счита, че не е налице релевантна съдебна грешка по смисъла на съдебната практика на Съда. Поради това той заключава, че в действията на Върховния съд, изразени в решението му от 25 февруари 2009 г., няма незаконосъобразност.
- 88 Ако Съдът приеме, че към датата на постановяване на разглежданото решение на Върховния съд от 25 февруари 2009 г., следва да се заключи, че доказаните факти представляват прехвърляне на стопанска дейност в светлината на посочените директиви и че в поведението на Върховния съд е налице достатъчно съществено нарушение на правото на Съюза, бихме могли да заключим, че колективното уволнение на жалбоподателите следва да се счита за незаконно. От това следва, че те имат еднакви права да бъдат обезщетени за претърпените вреди.
- 89 Въпреки това към момента на фактите в португалската правна система е действал член 23, параграф 2 от LCCT, който е предвиждал, че фактът, че работникът е получил обезщетение, означава приемане на уволнението.
- 90 По делото, по което е постановено Решение на Върховния съд от 25 февруари 2009 г., е доказано, че работниците жалбоподатели са приели обезщетението, което им е било присъдено поради колективното уволнение, като е установено, че са го направили, тъй като са били убедени, че прекратяването на AIA е неизбежно.
- 91 Доказано е също така, че по това време жалбоподателите не са знаели, че след прекратяването на трудовите им договори TAP ще извършва поне част от досегашните чартърни полети, извършвани от AIA, нито че TAP ще поеме част от оборудването на AIA, включително самолетите.
- 92 В посоченото по-горе решение от 25 февруари 2009 г. Върховният съд не прилага член 23, параграф 2 от LCCT, тъй като счита колективното уволнение за законосъобразно, и следователно отхвърля молбата за преразглеждане в частта ѝ, отнасяща се до този въпрос.
- 93 По същото дело обаче, т.е. в процеса на оспорване на колективното уволнение, Апелативен съд, Лисабон счита, че горепосоченият член е напълно валиден, като счита, че получаването на обезщетение от всички ищци, с изключение на един, изразява тяхната готовност да приемат уволнението и прави невъзможно оспорването на колективното уволнение.
- 94 В настоящия случай, за да се установи причинно-следствената връзка между твърдяното нарушение на правото на Съюза и вредите, претърпени от работниците, е необходимо да се прецени тълкуването и прилагането на правната разпоредба, съдържаща се в член 23, параграф 3 от LCCT, и да се

провери дали тя съответства на действащото към този момент право на Съюза, а именно Директива 77/187.

- 95 Ако се стигне до заключението, че в положението, разгледано в решението на Върховния съд от 25 февруари 2009 г., действително е имало прехвърляне на стопанска дейност, прилагането на член 23, параграф 3 от LCCT би било пречка за прехвърлянето към ТАР на правата и задълженията на АІА, произтичащи от трудовите договори, съществуващи към момента на прехвърлянето, тъй като работниците са приели обезщетение за прекратяване на трудовия им договор в рамките на колективното уволнение, извършено от АІА.
- 96 Поради това Върховният съд счита, че за да се прецени причинно-следствената връзка, е оправдано да се отправи преюдициално запитване и по този въпрос.

Преюдициални въпроси

„1. Трябва ли, като се има предвид установеното от фактическа страна, изложено по-горе, и известната към 25 февруари 2009 г. практика на Съда, Директива 77/187/ЕИО на Съвета от 14 февруари 1977 г. и Директива 2001/23/ЕО на Съвета от 12 март 2001 година относно сближаването на законодателствата на държавите членки във връзка с гарантирането на правата на работниците и служителите при прехвърляне на предприятия, стопански дейности или части от предприятия или стопански дейности, по-специално член 1, параграф 1 от Директива 2001/23/ЕО на Съвета, който уточнява понятието „прехвърляне“, да се тълкува към онзи момент в смисъл, че понятието „прехвърляне на стопанска дейност“ обхваща положение, при което дружество, действащо на пазара на чартърните полети, е прекратено по решение на мажоритарния си акционер, също дружество, действащо в авиационния сектор, което в рамките на ликвидацията е извършило действията, описани най-добре в описаната по-горе установена фактическа обстановка?

2. При утвърдителен отговор, представлява ли, като се имат предвид и доказаните факти, посочени по-горе, както и практиката на Съда, известна към 25 февруари 2009 г., съществено нарушение на правото на Съюза решението, съдържащо се в постановеното на същата дата решение на Върховния съд, който, произнасяйки се като последна инстанция и с оглед на фактите, с които разполага, постановява, че тези директиви, и по-специално член 1, параграф 1 от Директива 2001/23/ЕО на Съвета от 12 март 2001 г. трябва да се тълкуват в смисъл, че понятието „прехвърляне на стопанска дейност“ не обхваща описаното в предходния въпрос положение?

3. Представлява ли с оглед на доказаните факти, описани по-горе, и практиката на Съда, известна към 25 февруари 2009 г., съществено нарушение на правото на Европейския съюз решението, съдържащо се в

постановеното на същата дата решение на Върховния съд, който, произнасяйки се като последна инстанция и с оглед на фактите, с които разполага, постановява, че член 234 ДЕО (понастоящем член 267 ДФЕС) трябва да се тълкува в смисъл, че предвид посочената в първия въпрос възможност и обстоятелството, че долустоящите национални юрисдикции, разгледали делото, са приели противоречиви решения, Върховният съд не е бил длъжен да отправи преюдициално запитване до Съда относно правилното тълкуване на понятието „прехвърляне на стопанска дейност“ по смисъла по смисъла на член 1, параграф 1 от Директива 2001/23/ЕО?

4. При положителен отговор на първия въпрос и при положителен отговор на някой от двата предходни въпроса или на и на двата предходни въпроса в смисъл, че е налице достатъчно съществено нарушение на правото на Европейския съюз — в случай като разглеждания по настоящото дело, в който е доказано, че работниците са се съгласили да получат обезщетението за колективно уволнение с убеждението, че прекратяването на Air Atlantis, дружеството техен работодател, е неизбежно, без да са знаели, че след прекратяването на трудовите им договори ответникът ТАР ще извършва поне част от досегашните чартърни полети, извършвани до този момент от Air Atlantis, както и че ответникът ТАР ще запази част от оборудването на Air Atlantis, включително самолетите — трябва ли член 3, параграф 1 от Директива 77/187/ЕИО на Съвета от 14 февруари 1977 г. да се тълкува в смисъл, че не допуска национална правна уредба като член 23, параграф 3 от Декрет-закон № 64-А/89 от 27 февруари 1989 г., междувременно отменен, но приложим към фактите по главното производство, съгласно който „получаването на обезщетението по настоящия член от работника се счита за приемане на уволнението“?